

Luonnonvaraiset kasvit ja elintarvikelainsäädäntö

Ylitarkastaja Sanna Viljakainen
Tuoteturvallisuusyksikkö
Valvontaosasto
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

Esityksen sisältö

- Yleistä
- Elintarvikelainsäädäntö
- Elintarvikealan toimijan velvollisuudet
- Ihmiselle haitalliset aineet
- Marjat, sienet ja luonnonyrtyt
- Uuselintarvikkeet
- Voivatko luonnonvaraiset kasvit olla uuselintarvikkeita?
- Eviran taulukko suomalaisten luonnonvaraisten kasvien käytöstä
- Uuselintarvikkestatuksen selvittäminen
- Elintarvikkeiden markkinointi
- Lisätietoja

Yleistä

- Luonnonvaraisten kasvien keräily omaan käyttöön on jokamiehenoikeuksien rajoitukset huomioiden vapaata
- Kaupallinen toiminta (esim. kasvien tai tuotteiden myynti tai tarjoaminen ravintolassa) kuuluu elintarvikelainsäädännön piiriin
- Markkinoille saatettujen elintarvikkeiden tulee olla **turvallisia** ja **määräysten mukaisia**, eivätkä ne saa johtaa kuluttajaa harhaan

Elintarvikelainsäädäntö

- Elintarvikkeita koskevat yleiset vaatimukset
 - yleinen elintarvikeasetus 178/2002/EY
 - elintarvikelaki 23/2006
 - hygienialainsäädäntö (mm. (EY) N:o 852/2004, 1368/2011)
 - elintarviketietoasetus (EU) N:o 1169/2011
 - jne.
- Luonnonvaraisten kasvien kohdalla tulee näiden lisäksi ottaa huomioon erityisesti
 - uusielintarvikeasetus (EY) N:o 258/97 (uusi asetusehdotus työn alla)
 - ravitsemus- ja terveystuotteasetus (EY) N:o 1924/2006
- Lääkkeet eivät ole elintarvikkeita, mutta elintarvikelainsäädäntö ei estä Fimean lääkeluettelon rohdosliitteen kasvien käyttöä elintarvikkeissa

Elintarvikealan toimijan velvollisuudet

- Lainsäädännön tunteminen ja noudattaminen
- Oltava riittävät ja oikeat tiedot elintarvikkeesta (mm. käytettyjen kasvien tunnistaminen ja niiden sallittavuus ko. elintarvikkeessa)
- Varmistuttava turvallisuudesta
- Omavalvontasuunnitelma (mm. ei niin tunnettujen kasvien uuselintarvikestatuksen varmistaminen, takaisinvetosuunnitelma)
- Elintarvikehuoneistoilmoitus paikalliselle valvontaviranomaiselle
- jne.

Ihmiselle haitalliset aineet

- “Luonnollinen” ei tarkoita “turvallista”
- Voivat tulla kasveihin ulkoapäin (vierasaineet, kuten raskasmetallit tai kasvinsuojeluaineet)
- Kasvit voivat luonnostaan sisältää myrkyllisiä aineita (kuten nitraatteja, alkaloideja, oksalaatteja tai syanoglykosidejä)
- Osasta kasveja myrkyllisyys voidaan poistaa/vähentää kasvia käsittelemällä (esim. korvasieni), osasta ei
- Myrkytystietokeskusken kasviluettelo
<http://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaanhoitopalvelut/myrkytystietokeskus/ka/svit/Sivut/default.aspx> (löytyy myös muita tietolähteitä)
- **Vastuu tuotteen turvallisuudesta on toimijalla itsellään!**

Marjat, sienet ja luonnonyrtyt

- Suomessa pitkät perinteen luonnonvaraisten kasvien hyödyntämisessä elintarvikkeina
- Perinteisiä marjoja ja sieniä pidetään käyttöhistoriansa kautta turvallisina ja kuluttajat osaavat hyödyntää ja käyttää niitä oikein
<http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus+ja+myynti/kasvikset/ruokasienet/>
- Uusi trendi ja kasvava kiinnostus luonnonyrtytien elintarvikekäyttöä kohtaan
 - ei samanlaajuista käyttöhistoriaa kuin marjoilla tai sienillä (turvallisuus? uuselintarvikestatus?)
 - löytyy perinnetietoa (esim. Rautavaaran teokset, Luonnonyrtytiopas)

Uuselintarvikkeet

- Elintarvike tai sen ainesosa, jolla ei ole ollut merkittävää elintarvikekäyttöhistoriaa EU:n alueella ennen vuotta 1997
- Uuselintarvikeasetus (EY) N:o 258/97 (uusi asetusehdotus työn alla)
 - tarkoitus kaupallisesti myytävien elintarvikkeiden turvallisuuden varmistaminen
- Uuselintarvikkeita ei saa tuoda markkinoille ilman käyttöturvallisuuden varmistamista
 - hakemusmenettely
 - ilmoitusmenettely
- EU:n pysyvän komitean (SCFCAH) ravintolisätulkinta vuodelta 2005

Voivatko luonnonvaraiset kasvit olla uuselintarvikkeita?

- Kukin kasvi, kasvinosa ja käyttötarkoitus tulee tarkastella erikseen
- Jos merkittävää elintarvikekäyttöhistoriaa EU:n alueella löytyy ennen vuotta 1997, kasvi/kasvinosa ei ole uuselintarvike → vapaasti käytettävissä tavanomainen elintarvikelainsäädäntö huomioiden
- Jos käyttöhistoriaa löytyy vain ravintolisäkäytölle → käyttö sallittu vain ravintolisissä
- Jos käyttöhistoriaa ei löydy → kasvi on uuselintarvikeasetuksen mukainen uuselintarvike eli vaatii ennen markkinoille saattamista turvallisuusarvioinnin ja toimijakohtaisen luvan

Eviran taulukko suomalaisten luonnonvaraisten kasvien käytöstä

- Ravintolisätulkintaa vastaavaa yhteistä tulkintaa muille pienimittakaavaisesti käytetyille elintarvikkeille (yrttiteet, mausteet tai annoskoristeet) ei ole
- Eviran taulukko tärkeimpien suomalaisten luonnonvaraisten kasvien elintarvikekäyttöhistoriatiedoista

<http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus+ja+myynti/uuselintarvikkeet/suomalaisten+luonnonvaraisten+kasvien+elintarvikekaytto/>

- tiedot perustuvat perinnetietoon sekä toimijoiden antamiin tietoihin käyttöhistoriasta
- Evira ei ole tutkinut kasvien turvallisuutta
- pätee vain Suomessa
- käyttöä ei voi laajentaa muihin elintarvikeryhmiin

KASVI(LAJI)		KASVINOSA	UUSELINTARVIKESTATUS ¹	OSOITETTU PIENIMUOTOINEN ELINTARVIKEKÄYTTÖ	HUOMIOITAVAA
Ahomansikka eli metsämansikka	<i>Fragaria vesca</i>	marjat/(epä)hedelmät	ei uuselintarvike		NF ¹ , Luonnonyrttiopas ⁸ : Sekä mansikan marjat että lehdet voivat aiheuttaa allergisia oireita.
		lehdet	ei uuselintarvike ravintolisissä	yrttitee, annoskoriste	EFSA ² : Kasvin maanpäälliset osat esiintyvät joidenkin EU-maiden ei-sallittujen tai rajoitetun käytön listalla.
Humala	<i>Humulus lupulus</i>	(emi)kukinnot/tähkät	ei uuselintarvike		EFSA ² : Kasvi sisältää yhdisteitä, jotka ovat elintarvikekäytössä mahdollisesti haitallisia ihmisten terveydelle (mm. flavanoneja). Kasvi esiintyy joidenkin EU-maiden ei-sallittujen tai rajoitetun käytön listalla.
Islanninjäkälä eli isohirvenjäkälä	<i>Cetraria islandica</i>	kaikki kasvinosat	ei uuselintarvike ravintolisissä	yrttitee, mauste, annoskoriste	NF ¹ : Islanninjäkälässä on havaittu korkeita raskasmetallipitoisuuksia (mm. lyijyä, kadmiumia). EFSA ² : Kasvi sisältää yhdisteitä, jotka ovat elintarvikekäytössä mahdollisesti haitallisia ihmisten terveydelle (mm. dibentsofuraanijohdannaisia).
Juolavehnä	<i>Elymus repens</i> , <i>Agropyron repens</i>	juuret/juurakot	ei uuselintarvike ravintolisissä	yrttitee, mauste	EFSA ² : Kasvi esiintyy joidenkin EU-maiden ei-sallittujen tai rajoitetun käytön listalla.
Kamomillasaunio	<i>Matricaria recutita</i> , <i>Matricaria chamomilla</i>	(juuri puhjenneet) kukat/kukinnot/mykeröt	ei uuselintarvike ravintolisissä	yrttitee	NF ¹ : Kamomillasaunio voi aiheuttaa allergisia oireita.
		kaikki muut kasvinosat	ei uuselintarvike ravintolisissä		BE ¹⁰ : Ei suositella jatkuvaan käyttöön. EFSA ² : Kasvin kukat esiintyvät joidenkin EU-maiden ei-sallittujen tai rajoitetun käytön listalla.

Uuselintarvikestatuksen selvittäminen

- Toimijan velvollisuus, viranomaisilta apua
- Kaikenkattavia listoja uuselintarvikkeista tai hyväksyttävistä tuotteista ei ole
- Käytettävissä useita eri tietolähteitä
- Kasvin puuttuminen ”listoilta” ei vielä kerro mitään sen uuselintarvikestatuksesta

→ mikäli uuselintarvikestatus jää epäselväksi tai nykystatus ei ole sellainen, joka mahdollistaa oman tuotteen vapaan myynnin, tulee toimijan:

- osoittaa asiakirjoin ko. kasvin ja kasvinosan merkittävä elintarvikekäyttöhistoria EU:n alueella ennen vuotta 1997

TAI

- hakea tuotteelle uuselintarvikelupa (hakemus, ilmoitus)

1. UUSELINTARVIKESTATUKSEN SELVITTÄMINEN (olemassa olevat listat)

Ei uuselintarvike
(NOT NF)

VAPAASTI
KÄYTETTÄVISSÄ
ELINTARVIKKEISSA

Ei uuselintarvike ravintolisissä
(NOT NFS)

VAPAASTI
KÄYTETTÄVISSÄ
RAVINTOLISISSÄ

tarvittaessa

Uuselintarvike
(NF)

2. MERKITTÄVÄN KÄYTTÖHISTORIAN OSOITTAMINEN

Ei tietoa
(?)

Käyttöhistoriadataa löytyy
elintarvikkeissa

EI UUSELINTARVIKE ->
VAPAASTI
KÄYTETTÄVISSÄ
ELINTARVIKKEISSA

Käyttöhistoriadataa löytyy
ravintolisissä

EI UUSELINTARVIKE
RAVINTOLISISSÄ ->
VAPAASTI KÄYTETTÄVISSÄ
RAVINTOLISISSÄ

Käyttöhistoria-
dataa ei löydy

UUSELINTARVIKE

tarvittaessa

3. UUSELINTARVIKELUVAN HAKEMINEN

Hakemusprosessi

Ilmoitusprosessi

Elintarvikkeiden markkinointi

- Elintarvikkeen pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavalla markkinoinnin yhteydessä (23/2006, 9 §):
 - elintarvikkeesta on annettava totuudenmukaiset ja riittävät tiedot
 - elintarvikkeesta ei saa antaa harhaanjohtavia tietoja
- Elintarvikkeiden lääkkeellinen markkinointi on kielletty (esim. suojaa syövältä, ennaltaehkäisee sepelvaltimotautia)
- Ravitsemus- ja terveystväitteet
 - vain hyväksytyt väitteet saa käyttää
 - suurin osa kasvipäristen terveystväitteiden arvioinneista vielä kesken
 - jos käytetään väitteitä, ravintoarvomerkintä ja väiteasetuksen vaatimat lisämerkinnät ovat pakollisia

Lisätietoja 1/2

- Elintarvikkeet

http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus_ja_myynti/

- Luonnonvaraiset kasvit

<http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus+ja+myynti/uuselin+tarvikkeet/suomalaisten+luonnonvaraisten+kasvien+elintarvikekaytto/> ja http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus_ja_myynti/kasvikset/luonnonvaraiset+kasvit/

- Ruokasienet

<http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus+ja+myynti/kasvikset/ruokasienet/>

- Elintarvikkeiden luontaiset myrkyt

http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/tietoa_elintarvikkeista/elintarvikevaarat/elintarvikkeiden_luontaiset_myrkyt/

- Vierasaineet

http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/asiakokonaisuudet/vierasaineet/tietoa_vierasaineista/

Lisätietoja 2/2

- Uuselintarvikkeet
http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus_ja_myynti/uuselintarvikkeet/ (Evira),
http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/novelfood/index_en.htm (Euroopan komissio)
- Pakkausmerkinnät
http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus_ja_myynti/pakkauksmerkinnat/
- Ravitsemus- ja terveystväitteet
http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus_ja_myynti/pakkauksmerkinnat_ravitsemus_ja_terveysvaitteet/ (Evira),
<http://ec.europa.eu/nuhclaims/> (Euroopan komissio),
<http://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/nutrition.htm?wtrl=01> (EFSA)

Kiitos!

Sanna Viljakainen
Ylitarkastaja, TkT
sanna.viljakainen@evira.fi
puh. 050 464 9354